

Pedagogická fakulta
Univerzity Palackého
v Olomouci

I/2013

e-PEDAGOGIUM

Nezávislý odborný časopis
pro interdisciplinární výzkum
v pedagogice

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

e-PEDAGOGIUM

I/2013

Nezávislý odborný časopis
pro interdisciplinární výzkum
v pedagogice

Adresa on-line časopisu: <http://www.upol.cz/fakulty/pdf/e-pedagogium/>

Jazyková úprava: Mgr. Milan Polák, Ph.D.
Mgr. Silvie Zdražilová

Za obsahovou správnost odpovídají autoři jednotlivých příspěvků.

Předsedkyně redakční rady: prof. PhDr. Helena Grečanová, Ph.D.

Příspěvky prošly recenzním řízením.

ISSN 1213-7758
ISSN 1213-7499

tištěná verze
elektronická verze

Obsah

Úvod.....	5
-----------	---

Odborné články a statě

Tradice etické výchovy na českých školách	7
---	---

KAMILA ŠŤASTNÁ

Genderová rovnost ve výsledcích: znevýhodňují české školy chlapce, nebo dívky?.....	15
--	----

IRENA SMETÁČKOVÁ

Rozvoj kompetencí sociálního pedagoga počas vysokoškolského štúdia (odbor Sociálna pedagogika).....	30
--	----

ŠTEFAN CHUDÝ, PAVEL NEUMEISTER, ALENA JŮVOVÁ

Činnost v tanečním souboru a její význam v životě člověka drobnohledem fenomenologického zkoumání.....	47
---	----

HELENA PILUŠOVÁ

Vplyv neformálnej kontroly rodičov na prospech ich detí v škole	58
---	----

LUKÁŠ BOMBA, JARMILA ZACHAROVÁ

Ověřování výzkumného nástroje zaměřeného na zkoumání názorů žáků na důležitost biologických dovedností.....	69
--	----

MILAN KUBIATKO, MONIKA VAŠÍČKOVÁ

Tvorba, záznam a editace zvuku pomocí software Ableton Live.....	82
--	----

MARTIN VÁVRA

Možnosti diagnostiky jazykových kompetencí u dětí s těžkým sluchovým postižením.....	96
---	----

JITKA VÍTOVÁ

Učenie sa cudzieho jazyka a žiaci so sluchovým postihnutím.....	104
---	-----

DARINA TARCSIOVÁ, DOMINIKA BURIANOVÁ

Recenze a krátká sdělení

Sociální pedagogika.....	119
--------------------------	-----

MARCELA EHLOVÁ

Jak mluvit s dětmi od narození do tří let.....	121
--	-----

BARBORA KOPECKÁ

Rozumově nadané děti s dyslexií.....	124
--------------------------------------	-----

MONIKA WEILOVÁ

Vnímání hudby u dětí se sluchovým postižením – inkluzivní projekt.....	126
--	-----

PETRA POTMĚŠILOVÁ, HELENA POSPÍŠILOVÁ, MILENA ÖBRINK HOBZOVÁ,

MARCELA FOJTÍKOVÁ ROUBALOVÁ, PETRA SOBKOVÁ

Ověřování výzkumného nástroje zaměřeného na zkoumání názorů žáků na důležitost biologických dovedností

Milan Kubiátko, Monika Vašíčková

Abstrakt

Příspěvek se zabývá šetřením předvýzkumného charakteru sloužícího k ověření výzkumného nástroje týkajícího se názoru žáků na důležitost biologických dovedností. Jako výzkumný nástroj byl použit dotazník obsahující 61 položek Likertova typu rozdělen na 4 části. Kromě zjištění celkového názoru žáků se zjišťoval i vliv genderu, známky z přírodopisu a ročníku na názory žáků. Výzkumný vzorek byl tvořen 91 žáky z jedné základní školy. Ze statistických metod byl použit Cronbachův alfa koeficient na zjištění reliability výzkumného nástroje a na zjištění vlivu kategorických proměnným to byla analýza rozptylu. V závěrečné kapitole jsou uvedeny možnosti dalšího výzkumu.

Klíčová slova: biologické dovednosti, předvýzkum, škálovaný dotazník, názor žáků.

Verification of a Research Tool Focused on Investigating of Pupils' Opinion of the Importance of Biology Skills

Abstract

The contribution deals with a pilot study used for verification of a research tool related to pupils' opinions of the importance of biology skills. The research tool was a questionnaire with 61 Likert type items divided into 4 parts. There was also investigated the influence of gender, grade and class on the pupils' opinion. The sample consisted of 91 pupils from a primary school. The Cronbach's alpha was used for the determination of reliability, and the Analysis of Variance was used for the finding of the influence of independent variables. The conclusion part of the contribution contains information about a future research.

Key words: biology skills, pilot study, scaling questionnaire, pupils' opinion.

Úvod

Pojem dovednost je jedním ze základních pojmů pedagogiky. Je často používán nejen odborníky, ale také laickou veřejností. V současné době se o dovednostech hovoří zejména v souvislosti s kurikulární reformou probíhající v českém školství. Reformy se týkají zejména didaktických přístupů, hodinových dotací, obsahu vzdělávání, cílů vzdělávání, hodnocení žáků (např. v Norsku, Velké Británii nebo Německu).

Ačkoliv existuje řada prací zabývajících se problematikou dovedností, prozatím se nám nepodařilo nalézt v České republice žádné výzkumy z oblasti biologie (přírodopisu), zaměřené právě na dovednosti. Cílem této kapitoly je seznámit s problematikou dovedností, představíme především základní definice dovedností z domácího i zahraničního pohledu a následně popíšeme některé realizované výzkumy.

1 Vymezení dovedností z pedagogicko-psychologického hlediska

Dle Švece (1998) se tematika dovedností stává problematikou stále více aktuální nejen ve vyučování, ale i v sebevzdělávání mládeže a dospělých. Ve vzdělávacích programech pro různé stupně našich škol jsou dovednosti považovány za jednu z klíčových součástí obsahu i výsledků vzdělávání. Pojem dovednost je jedním ze základních pojmů v odborných i laických publikacích nejen pro učitele, ale například i pro manažery, lékaře či psychology.

V české literatuře je možné nalézt množství definic, které se v průběhu času vyvíjely. Definice staršího data říkají, že dovednost je plně nebo částečně automatizovaná část naší činnosti (Janáček, 1958). Dle Kropáče (2002) je dovednost označení pro učení získané způsobilosti k správnému vykonávání určité činnosti, nebo pro označení nácvikem upevněného způsobu provádění činnosti.

Novější definice obecně říkají, že pojem dovednost znamená způsobilost člověka k provádění určité činnosti např. čtení, řešení úloh určitého typu, dovednosti intelektové, dovednosti senzomotorické, aj. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Valentino (2007) vymezuje dovednosti v oblasti biologie do tří skupin. První jsou tzv. procesní dovednosti, vyžadující od žáků získávání informací o světě, který je obklopuje. Dále jsou to deduktivní dovednosti, předpokládající pochopení pozorováním světa. Třetí skupinu tvoří dovednosti kritického myšlení vyžadující aplikaci zjištěných informací na nové situace a jejich použití při řešení úloh problémového charakteru (volný překlad). Autor dále vyčleňuje jednotlivé dovednosti u každé ze tří výše zmiňovaných skupin a uvádí k nim příklady, které mohou sloužit učitelům jako pomůcka při jejich rozvíjení ve výuce.

Na základě výše zmíněných (ale i jiných) studií je možné dovednost definovat jako složitější kognitivní strukturu, neboť při osvojování dovedností se nejedná pouze o mechanické opakování naučené činnosti, ale také o řešení různých problémových situací, které vyžadují od žáků přemýšlení i určitou úroveň tvořivého myšlení. Dovednost je tedy v souladu se Švecem (1998) možné chápat jako získanou komplexní způsobilost k řešení úkolů a problémových situací, která se projevuje pozorovatelnou činností. Skládá se z dvou částí:

1. Vnější složka dovednosti (výkonová) představuje určitou činnost subjektu a je přístupná přímému pozorování a analýze.
2. Vnitřní složka dovednosti je přímému pozorování skryta. Zahrnuje motivy k činnosti.

2 Dovednosti žáků v biologii – shrnutí dosavadního stavu poznání

Výzkumných šetření týkajících se přímo zkoumání biologických dovedností u žáků či studentů existuje velmi málo nejenom v domácích, ale i mezinárodním kontextu. Zveřejněné práce však nejsou zaměřeny přímo na zkoumání dovedností, ale většinou na rozvoj dovedností kritického myšlení v biologii. Například Zohar a Tamir (1993) zkoumali rozvoj dovedností kritického myšlení v biologii pomocí série aktivit zařazených do vyučovacích hodin biologie. Výzkumný vzorek byl tvořen 77 studenty střední školy rozdělených do dvou skupin. Výuku biologie v první – kontrolní skupině, kde nebyly zakomponovány aktivity zaměřené na rozvoj dovedností kritického myšlení, vedl učitel. Výuku ve druhé – experimentální skupině převzal jeden z výzkumníků a do vyučování

začlenil aktivity zaměřené související na rozvojem dovednosti kritického myšlení. Byl zjištěn pozitivní vliv aplikace aktivit na rozvoj dovedností kritického myšlení u žáků v biologii.

McMurray, Beisenherz a Thompson (1991) realizovali studii empirického charakteru. Výzkumu se zúčastnilo 47 studentů biologie prvního a druhého ročníku dvou univerzit. Test použitý ve výzkumu obsahoval souhrnně 52 položek rozdělených do 7 skupin z různých biologických témat. Na závěr se autoři shodují, že test je v podstatě vhodný pro měření úrovně kritického myšlení, ale současně upozorňují na nutnost ověřit test na větším vzorku respondentů.

Leggett a kol. (2004) se zaměřili také na zjištění, které biologické dovednosti pokládají žáci základních škol za důležité. Autoři ve svém výzkumném šetření použili dotazník se škálovanými položkami. Jako hlavní zjištění uvádějí, že žáci považují za důležité zejména dovednost vyhledávat informace a vykonávat praktická cvičení z biologie.

Značná část zahraničních výzkumných šetření je zaměřena na badatelsky orientovanou výuku, kde učitel nepředává učivo výkladem v hotové podobě, ale vytváří znalosti cestou řešení problému a systematickým kladením otázek. Například Brickman a kol. (2009) se zaměřili na vliv badatelsky orientovaného vyučování na rozvoj biologických dovedností. Stejně jako většina dalších autorů považují za biologické dovednosti zejména praktická cvičení v biologii, tedy provádění biologických experimentů. Autoři porovnávali dvě skupiny studentů, kde jedna vykonávala praktická cvičení klasickými metodami a u druhé byly aplikovány metody badatelsky orientovaného vyučování. Výsledek prokázal pozitivní vliv tohoto typu vyučování.

V oblasti ČR jsou dostupné výsledky z výzkumů TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) a PISA (Programme for International Student Assessment). TIMSS je orientován na výzkum zjištění úrovně znalostí žáků, zatím co PISA je orientován na měření úrovně dovedností a na nalezení dovedností podstatných pro následující edukaci žáků a pro úspěšnou integraci žáků do života a společnosti. Videostudie v rámci TIMSS ukázala, že žáci jsou informováni pouze o vědeckých fenoménech během učícího procesu; toto video neukázalo získávání znalostí žáků (Roth, 2006).

Šetření PISA 2003 se zaměřilo na dovednosti žáků nezávisle řešit problémové úlohy. V testu se zjišťovalo spojení znalostí a dovedností se situacemi, s nimiž je možné se setkat v každodenním životě žáků. Žáci dosáhli horších výsledků v úlohách, kde měli aplikovat znalosti a dovednosti v nových neobvyklých situacích a experimentálních úlohách. Výzkum ukázal, že ČR je země, s nejvyšším rozdílem mezi výsledky teoretické a praktické části testu (2006–2007). Podobné výsledky, které potvrdily lepší výsledky žáků v úlohách zaměřených na aplikaci znalostí, na rozdíl od úloh zaměřených na řešení problémů s využitím vědeckých důkazů, byly zjištěny i v PISA 2006. Čeští žáci se naučí velké množství vědeckých znalostí a teorií, ale mají problémy s vytvářením hypotéz, experimentováním a interpretací dat či poskytnutím závěrů (Palečková, 2007).

Jak je vidět, pojetí biologických dovedností je mezi českými a zahraničními výzkumníky nejednotné. Na základě uvedených skutečností je možné rozdělit biologické dovednosti do čtyř základních skupin:

1. Identifikace biologických otázek.
2. Získávání informací.
3. Zpracování biologických informací.
4. Vyhodnocení výsledků a vytváření závěrů.

3 Metodika výzkumu

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo ověřit výzkumný nástroj, který je zaměřen na zjištění názorů žáků základních škol na důležitost biologických dovedností.

Doplňkovými cíli bylo zjistit názory žáků základních škol na důležitost biologických dovedností. Dalšími doplňkovými cíli bylo zjistit vliv pohlaví, ročníku a známky z přírodopisu na názor žáků základních škol na důležitost biologických dovedností.

Na základě cílů byly stanoveny výzkumné otázky:

1. Existují rozdíly mezi chlapci a dívkami v názorech na důležitost biologických dovedností?
2. Mění se názory na důležitost biologických dovedností s ohledem na navštěvovaný ročník základní školy?
3. Má známka vliv na názor žáků na důležitost biologických dovedností?

3.1 Výzkumný vzorek

Výzkumné šetření bylo realizováno na jedné základní škole. Počet zúčastněných žáků byl celkem 91 žáků ze všech ročníků druhého stupně základní školy. Ze šestého ročníku vyplnilo dotazník celkem 16 žáků, ze sedmého ročníku 26 žáků, nejvyšší zastoupení měli žáci z osmého ročníku ($n = 34$) a z devátých tříd vyplnilo dotazník 15 žáků. Poměr mezi chlapci a děvčaty byl téměř vyrovnaný, a to 48 dívek a 43 chlapců. Průměrný věk žáků byl 13,33 ($SD = 1,01$). Nejvíce žáků mělo na vysvědčení známku 1 (výborně) ($n = 48$), známkou 2 (chvalitebně) bylo hodnoceno 34 žáků a známku 3 (dobře) mělo na vysvědčení celkem 9 žáků.

3.2 Výzkumný nástroj

Jako výzkumný nástroj byl na zjišťování názorů žáků použit dotazník vlastní konstrukce. Dotazník byl rozdělen na tři základní části. První část obsahuje demografické položky (pohlaví, třída, známka z přírodopisu). Ve druhé části jsou obsaženy škálované položky (tato část zahrnuje 61 škálovaných pětistupňových položek dle Likerta v pořadí zce-

la souhlasím, částečně souhlasím, nevím, částečně nesouhlasím, zcela nesouhlasím). Všechny položky jsou v kladném významu. Každá položka odpovídá konkrétní dovednosti používané v hodinách přírodopisu. Poslední část je zaměřena na zpětnou vazbu respondentů na vyplňování dotazníku.

Položky ve druhé části byly rozděleny na čtyři základní kategorie:

1. *Identifikace biologických otázek* (součástí této kategorie jsou např. otázky věnující se problémům v konkrétním oboru biologie, např. botaniky, zoologie, geologie atd.).
2. *Získávání informací* (např. práce s mikroskopem).
3. *Zpracování biologických informací* (např. problematika začlenění nových informací a vložení do kontextu s již známými informacemi).
4. *Vyhodnocení výsledků a vytváření závěrů* (zabývající se např. dovedností diskutovat o vlastních výsledcích a porovnat je s jinými výsledky).

Základní dovednosti byly dále rozpracovány do dílčích dovedností, které byly součástí dotazníkového šetření. Výzkumný nástroj je prezentován v příloze 1.

Druhá část se skládá z 61 položky, byla opatřena hodnotící škálou od skóre 1 (zcela nesouhlasím) do 5 (zcela souhlasím). Hodnota skóre poukazuje na vnímání významu biologických dovedností. Zatím co nízké skóre poukazuje na poměrně negativní vnímání důležitosti biologických dovedností, skóre vysoké naopak reflektuje relativně pozitivní vnímání významu biologických dovedností.

Validita použitého dotazníku byla založena na přezkoumání odborníky v oblasti vzdělávání, vědy a odborníky na vývoj dotazníku. Recenzenti byli dotázáni, zda použité otázky jsou relevantní. Na základě obdržných připomínek a návrhů byly provedeny opravy.

3.3 Administrace dotazníku

Administrátorem dotazníků byla učitelka předmětu. Celý dotazník s ní byl konzultován, přičemž byla obeznámena s přesnými pokyny pro žáky. Žáci byli informováni o anonymitě výzkumného nástroje a o jeho výzkumné povaze. K vyplnění dotazníku měli žáci neomezený čas, průměrná doba vyplnění se pohybovala kolem 20 minut. Všechny dotazníky byly vyplněny uspokojivě a byly zahrnuty do analýzy.

3.4 Statistický postup

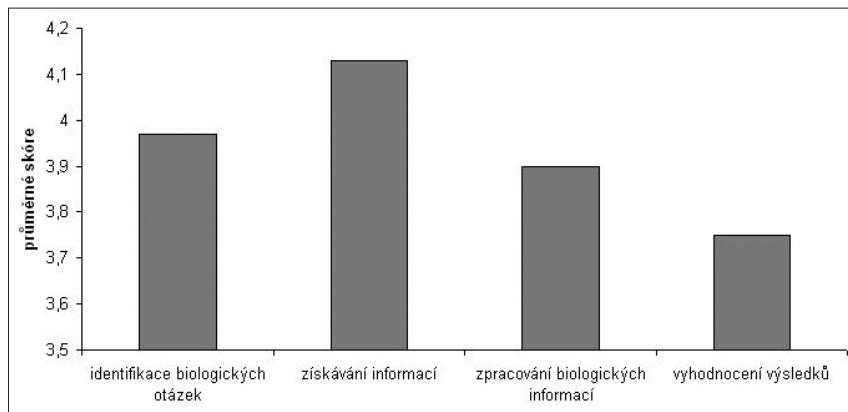
Reliabilita dotazníku byla vypočtena pomocí koeficientu Cronbachova alfa ($\alpha = 0,99$), který indikuje vysokou spolehlivost výzkumného nástroje.

Na zjištění rozdílů mezi jednotlivými skupinami nezávislých proměnných (gender, ročník a známka z přírodopisu) byla použita analýza rozptylu (ANOVA), kde úlohu závislé proměnné plnilo průměrné skóre ze všech položek týkajících se názorů žáků.

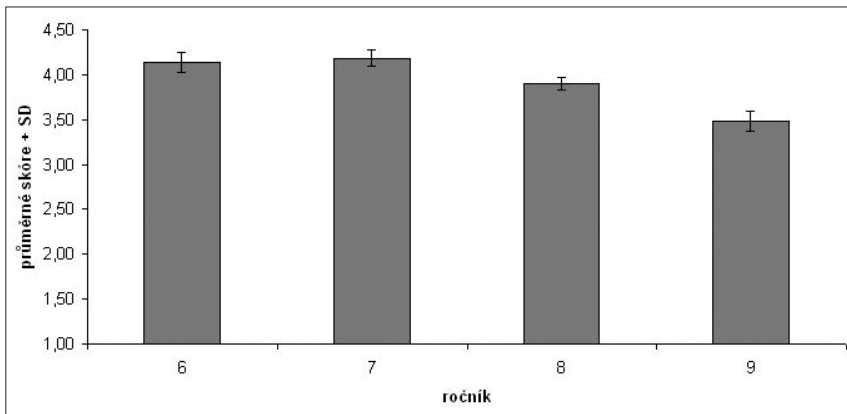
4 Získané výsledky

Žáci dosahovali průměrného skóre ($x = 3,95$; $SD = 0,59$), což indikuje, že si uvědomují důležitost biologických dovedností. Při hodnocení jednotlivých dimenzí žáci dosahovali ve všech dimenzích skóre vyšší než 3,00 (graf 1). Nejvyšší skóre bylo detekováno u dimenze „Získávání informací“ ($x = 4,13$) a nejnižší u dimenze „Vyhodnocení výsledků“ ($x = 3,75$). Všechny dimenze biologických dovedností byly hodnoceny pozitivně (viz graf 1). Při položkové analýze bylo zjištěno, že nejnižší skóre bylo dosaženo v položce „Přepsat informace z textu do tabulek a grafů“ ($x = 3,11$) a nejvyšší skóre bylo dosaženo v položce „Pracovat s mikroskopem“, což znamená, že tuto dovednost žáci považují za nejvýznamnější. Položky týkající se experimentování dosahovaly skóre vyššího než 4,00, což indikuje, že žáci považují za významné dovednosti týkající se experimentování a praktických cvičení v hodinách přírodopisu. Jen pro doplnění, všechny položky týkající se experimentování patří do dimenze „Získávání informací“.

Graf 1: Průměrné skóre žáků za jednotlivé dimenze biologických dovedností.

Při vyhodnocování vlivu nezávislých proměnných nebyl zaznamenán významný rozdíl mezi chlapci a dívkami ($F = 0,89$; $p = 0,35$). Dívky dosahovaly vyšší skóre ($x = 4,00$; $SD = 0,07$) ve srovnání s chlapci ($x = 3,90$; $SD = 0,08$). Výsledek indikuje, že obě skupiny (chlapci i dívky) vidí význam biologických dovedností, které si mají osvojit, přibližně stejně. Statisticky významný rozdíl ve výsledcích byl zjištěn mezi žáky jednotlivých ročníků ($F = 8,92$; $p < 0,001$). Zatímco žáci 7. ročníku dosáhli nejvyššího skóre, žáci 9. ročníku dosáhli skóre nejnižšího (graf 2). Tukey post-hoc test ukázal, že žáci 9. ročníku dosáhli statisticky významně nižšího skóre v porovnání s ostatními ročníky (9. versus 8. ročník $p < 0,05$, 9. vs 7. ročník $p < 0,001$, 9. vs. 6. ročník $p < 0,001$).

Graf 2: Průměrné skóre žáků za jednotlivé ročníky.

Vliv dosažené známky z předmětu přírodopis nebyl významný ($F = 0,21$; $p = 0,81$). Rozdíly ve skóre mezi skupinami žáků rozdělených dle dosažené známky byly minimální. Žáci klasifikovaní známkou 1 dosahovali nejvyššího počtu bodů ($x = 3,98$; $SD = 0,07$) a žáci hodnocení známkou 3 dosahovali nejnižšího skóre ($x = 3,88$; $SD = 0,17$).

Závěr

Cílem výzkumu bylo ověřit výzkumný nástroj zaměřený na zjišťování názorů žáků, na důležitost jednotlivých biologických dovedností. Dotazníkem bylo zjišťováno, zda žáci rozumějí všem položkám tak, aby je bylo možno použít na větším vzorku. Na základě vyhodnocení položek a zpětné vazby lze konstatovat, že výzkumný nástroj lze použít i v dalším výzkumném šetření mezi žáky druhého stupně základních škol. Kromě samotného ověřování byl zjišťován i vliv vybraných kategorických proměnných na názor žáků na důležitost biologických dovedností. Na základě výsledků se potvrdilo, že výzkumný nástroj je vhodně konstruovaný pro danou věkovou skupinu a bude následovat jeho použití v dalším výzkumu, kde bude ověřován vliv dalších proměnných, jako jsou například typ školy (vesnická vs. městská), jeho obliba přírodopisu žáky. Také budou analyzovány meziskupinové efekty (např. souběžný vliv pohlaví a navštěvovaného ročníku na názor na biologické dovednosti). Výzkumný nástroj lze použít i u žáků středních škol.

Analýzou bylo zjištěno, že žáci pokládají biologické dovednosti za významné pro svůj budoucí život. Projevil se vliv ročníků, kde starší žáci posledního ročníku základních škol dosahovali nejnižšího skóre v porovnání s jejich mladšími kolegy. Tento stav může souviset i s přesunutím zájmu žáků na jiné oblasti, zejména do mimoškolního prostředí.

Dále to může způsobovat jejich profílce do budoucnosti, kdy ne každý žák se chce věnovat přírodním vědám. Významným jevem, který může ovlivnit názor respondentů, je i obsah učiva v daném ročníku. Vliv pohlaví a známky nebyl významný.

Předkládaná studie nabízí další otázky k vyřešení vztahující se k předkládané problematice. Další vyhodnocování může být zaměřeno na položkovou analýzu nebo se může zjišťovat vliv dalších kategorických proměnných, jako je například umístění školy s ohledem na vesnické nebo městské prostředí, případně taky vliv počtů učitelů, nebo zkoumat vztah mezi názorem na důležitost biologických dovedností a postoji k přírodopisu.

Literatura

- BRICKMAN, P., GORMALLY, C., ARMSTRONG, N., HALLAR, B. Effects of Inquiry-based Learning on Students' Science Literacy Skills and Confidence. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 2009, roč. 3, č. 2, s. 1–22.
- JANÁČEK, G. *Základní pravidla učení dovednostem*, Praha: SPN, 1958.
- KROPÁČ, J. Dovednost – základní pojem didaktiky technických předmětů. *e-Pedagogium*, 2002, roč. 2, č. 2, s. 13–18.
- LEGGETT, M., KINNEAR, A., BOYCE, M., BENNETT, I. Student and staff perceptions of the importance of generic skills in science. *Higher Education Research & Development*, 2004, roč. 23, č. 3, s. 295–312.
- McMURRAY, M. A., BEISENHERZ, P., THOMPSON, B. Reliability and Concurrent Validity of a Measure of Critical Thinking Skills in Biology. *Journal of Research in Science Teaching*, 1991, roč. 28, č. 2, s. 183–192.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník. 4. aktualizované vydání*, Praha: Portál, 2003.
- PALEČKOVÁ, J. (ed.). *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2006*, Praha: ÚIV, 2007.
- ROTH, K. J. (ed.). *Teaching Science in Five Countries: Results From the TIMSS 1999 Video Study*. Washington, D. C.: U. S. Department of Education, 2006.
- ŠVEC, V. *Klíčové dovednosti ve vyučování a výcviku*, Brno: MU, 1998.
- VALENTINO, C. *Developing Science Skills* [on-line]. [cit. 08. 08. 2010].
Dostupné z: <http://www.eduplace.com/science/profdev/articles/valentino2.html>
- ZOHAR, A., TAMIR, P. Incorporating critical thinking into a regular high school biology curriculum. *School Science and Mathematics*, 1993, roč. 93, č. 3, s. 136–140.

Publikace vznikla za podpory projektu MUNI/A/1020/2010 Nástroje pro monitoring a evaluaci kvality ve vzdělávání (NAME 2011) a grantu GAČR P407/10/0514.

Kontakt na autory:

PaedDr. Milan Kubiátko, Ph.D.
Institut výzkumu školního vzdělávání
Pedagogická fakulta MU
Poříčí 31, 603 00 Brno
email: mkubiátko@gmail.com

Mgr. Monika Vašíčková
Katedra biologie
Pedagogická fakulta MU
Poříčí 7, 603 00 Brno

Příloha 1: Dotazník zaměřený na zjištění názorů žáků II. stupně základních škol nedůležitost biologických dovedností

Milí žáci, máte před sebou dotazník zaměřený na dovednosti získané v předmětu přírodopis, které by jste si měli osvojit v průběhu vaší povinné školní docházky. Dotazník je anonymní, tudíž se nikam nepodepisujte. V úvodní části dotazníku buď vpisujete požadované údaje nebo zakroužkujete variantu, která nejvíce odpovídá realitě. Ve druhé části si budete moci vybrat vždy z pěti možných odpovědí. Odpovídejte podle toho, zda s daným výrokiem souhlasíte či nesouhlasíte. Ve třetí části opět zakroužkujete vaši odpověď.

1. Vyplňte svoje údaje a odpovězte na pár jednoduchých otázek.

Pohlaví: chlapec – dívka

Věk:

Ročník:

Typ školy: vesnická – městská

Známka z přírodopisu v pololetí:

Počet učitelů, kteří mě již přírodopis učili:

Navštěvoval/a jsem někdy přírodopisný kroužek (seminář): ano – ne

Moje nejoblíbenější část přírodopisu: rostliny – živočichové – člověk – minerály a horniny – praktické poznávání přírody – ekologie – jiná

Do přírody chodím často a rád: ano – ne

Myslím si, že moje přírodovědné dovednosti jsou na dobré úrovni: ano – ne

Naše hodiny přírodopisu jsou velmi zajímavé: ano – ne

Na hodiny přírodopisu chodím rád/a: ano – ne

Přípravou na hodinu přírodopisu strávím týdně: méně než hodinu – 1 až 3 hodiny – 3 až 5 hodin – 5 až 7 hodin – více než 7 hodin

V přírodopisu dostáváme domácí úlohy: ano – ne

Na hodiny přírodopisu chodíme do speciální přírodopisné učebny: ano – ne

V hodinách přírodopisu bych uvítal/a více živých exponátů: ano – ne

2. Označ, do jaké míry s daným tvrzením souhlasíš.

Po ukončení základní školy by mi nemělo činit problém:

	Zcela souhlasím	Částečně souhlasím	Nevím	Částečně nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
1. Poznat, že daná problematika patří do oblasti přírodopisu.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Zařadit daný problém do příslušné přírodopisné disciplíny (např. biologie rostlin, biologie živočichů, neživá příroda, ...).	☐	☐	☐	☐	☐

3. Identifikovat přírodopisnou problematiku v novinách.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Identifikovat přírodopisnou problematiku v časopisech.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Identifikovat přírodopisnou problematiku na internetu.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Určit vazbu dané problematiky na ostatní přírodovědní obory (např. Fy, Ze, Ch, ...).	☐	☐	☐	☐	☐
7. Slovně formulovat přírodopisný problém obsažený v navožené situaci (na základě přečteného textu, vlastní zkušenosti, ...).	☐	☐	☐	☐	☐
8. Přehodnotit otázky a upravit je tak, aby byly pochopitelné pro ostatní.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Klást otázky týkající se určité přírodopisné problematiky sobě i ostatním.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Na základě pozorování okolí, objektů či událostí klást ostatním otázky.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Stanovit vhodný postup, který bude směřovat k předpokládanému výsledku experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Ohodnotit časovou náročnost experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Zabezpečit vhodné podmínky experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Určit vhodné metody pro realizaci experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Položit otázky k experimentu z předložených témat nebo problémů.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Určit pomůcky potřebné k experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Rozeznat potenciální nebezpečí a vyhnout se mu při experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Ovládat práci s učebnicí.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Ovládat práci s popularizačním textem (např. přírodopisný časopis).	☐	☐	☐	☐	☐
20. Ovládat práci s atlasem přírodnin.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Ovládat práci s určovacím klíčem.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Ovládat práci s obrazovým materiálem (např. fotky, nástěnné cedule).	☐	☐	☐	☐	☐
23. Ovládat práci s předloženými grafy a tabulkami.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Ovládat různé způsoby vyhledávání dat (např. z časopisů, knih, internetu nebo z rozhovoru, ...).	☐	☐	☐	☐	☐
25. Použít počítač k vyhledávání v internetových databázích.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Hledat informace sám.	☐	☐	☐	☐	☐

Po ukončení základní školy by mi nemělo činit problém:

	Zcela souhlasím	Částečně souhlasím	Nevím	Částečně nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
27. S porozuměním číst různé druhy textů a získat z nich potřebné informace.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Zvolit vhodné laboratorní nástroje pro realizaci experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
29. Pracovat s mikroskopem.	☐	☐	☐	☐	☐
30. Ovládat práci s preparačními nástroji (např. jehla, pinzeta, nůžky, ...).	☐	☐	☐	☐	☐
31. Přichystat mikroskopický preparát.	☐	☐	☐	☐	☐
32. Ovládat práci s přírodninami (např. s modelovými rostlinami nebo živočichy, ...).	☐	☐	☐	☐	☐
33. Dělat si stručné srozumitelné poznámky během experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
34. Zachytit významné znaky přírodopisných objektů (např. motýla, ptáka, růže, ...).	☐	☐	☐	☐	☐
35. Umět dělat nákres přírodopisného objektu (např. rostliny, živočicha, buňky, mikroskopického preparátu, ...).	☐	☐	☐	☐	☐
36. Umět zaznamenat postup práce při experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
37. Posoudit, které informace jsou důležité a které jenom doplňující.	☐	☐	☐	☐	☐
38. Říci text vlastními slovy, tak aby význam zůstal stejný.	☐	☐	☐	☐	☐
39. Propojit informace z nového textu z již známými informacemi z jiných zdrojů.	☐	☐	☐	☐	☐
40. Seřadit informace od jednodušších ke složitějším.	☐	☐	☐	☐	☐
41. Přepsat informace z tabulek a grafů do textu.	☐	☐	☐	☐	☐
42. Poznat a zařadit přírodopisné objekty (např. motýla, ptáka, ...) dle rozlišovacích znaků do systematické skupiny (např. dravci, brodiví, hrabaví, ...).	☐	☐	☐	☐	☐
43. Určit náhodné (nechtěné) vlivy, které mohou ovlivnit výsledek experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
44. Posoudit míru ovlivnění různými vlivy během průběhu experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
45. Vypátrat příčiny a vysvětlit výsledek experimentu tehdy, když byl výsledek jiný, než se očekávalo.	☐	☐	☐	☐	☐
46. Zachovávat určitý sled činností při pozorování v rámci experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐

47. Zhotovit herbář nebo sbírku mečů, bez-obratlých živočichů, kamenů, listů stromů, fotografií, ...	☐	☐	☐	☐	☐
48. Činit závěry z informací obsažených v různých literárních zdrojích.	☐	☐	☐	☐	☐
49. Navrhnout jiná vysvětlení pro daný přírodopisný jev.	☐	☐	☐	☐	☐
50. Kriticky zhodnotit závěry druhých.	☐	☐	☐	☐	☐
51. Zapojit se do diskuze týkající se přírodopisné problematiky.	☐	☐	☐	☐	☐

Po ukončení základní školy by mi nemělo činit problém:

	Zcela souhlasím	Částečně souhlasím	Nevím	Částečně nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
52. Zhodnotit své postupy při sběru a vyhodnocení údajů.	☐	☐	☐	☐	☐
53. Obhájit své postupy sběru a vyhodnocení údajů.	☐	☐	☐	☐	☐
54. Prezentovat výsledky v jasném a logickém uspořádání.	☐	☐	☐	☐	☐
55. Zopakovat experiment za účelem zjištění stejných výsledků.	☐	☐	☐	☐	☐
56. Okomentovat výsledky experimentu a porovnat je s již zjištěnými poznatky.	☐	☐	☐	☐	☐
57. Vyvodit závěry z provedeného experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
58. Stanovit nové nevyřešené otázky vzniklé z experimentu.	☐	☐	☐	☐	☐
59. Navrhnout úplně jiné řešení/ postup na základě výsledků, který by byl třeba lepší/ bezchybný.	☐	☐	☐	☐	☐
60. Sepsat informační zprávu o své přírodopisné práci.	☐	☐	☐	☐	☐
61. Přepsat informace z textu do tabulek a grafů.	☐	☐	☐	☐	☐

3. Ohodnot' právě vyplněný dotazník.

Vyplňování dotazníku pro mě bylo: snadné – těžké – ztráta času

Některým otázkám jsem nerozuměl/a: ano – ne

Předložený dotazník se mi líbil: ano – ne

Děkuji za vyplnění.

e-PEDAGOGIUM

Nezávislý odborný časopis pro interdisciplinární výzkum v pedagogice s ohledem na pedagogiku, speciální pedagogiku, pedagogickou psychologii a didaktiky oborů

Ročník 2013, I. číslo
Reg. č. MK ČR E 13459

Vydala a vytiskla Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8, 771 47 Olomouc
www.upol.cz/vup
IČO 61989592
Olomouc 2013

Adresa redakce:

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc
tel.: +420 585 635 011
e-mail: helena.grecmanova@upol.cz

Vychází čtyřikrát ročně

Adresa on-line časopisu: <http://www.upol.cz/fakulty/pdf/e-pedagogium/>

ISSN 1213-7758 tištěná verze
ISSN 1213-7499 elektronická verze